

9 Οκτωβρίου, 1992

[ΠΟΓΙΑΤΖΗΣ, Δ/στής]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 146 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Δ.Α. ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ,

Αιτητής,

v.

ΑΡΧΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ,

Καθ' ων η αίτηση.

(Υπόθεση Αρ. 423/91).

Οι περί Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (Όροι Υπηρεσίας) Κανονισμοί του 1986 (κ.λ.π. 291/86) — Κανονισμός 42 σε αναφορά προς την παράγραφο 2(2) του Τρίτου Πίνακα — Περιεχόμενο ρύθμισης και ερμηνεία — Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται και σε προσφερθείσες από τον Αρχιμηχανικό και Γενικό Διευθυντή της Αρχής υπηρεσίες ο οποίος είναι και αυτός υπάλληλος υπό την έννοια του Καν. 2(1). 5

Οι περί Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (Όροι Υπηρεσίας) Κανονισμοί του 1986 (Κ.Δ.Π. 291/86) — Κανονισμός 65 — Η δυνάμει αυτού εφαρμογή της παραγράφου 7 της Εγκυκλίου αρ. 804 του Γενικού Διευθυντή Υπουργείου Οικονομικών — Ερμηνεία της παραγράφου 7 της Εγκυκλίου και αποκλεισμός εφαρμογής της με βάση την ερμηνεία του Κανονισμού 65. 10

Διοικητικό Δίκαιο — Παραίτηση απο δικαίωμα — Αποποίηση ή εγκατάλειψη από τον πολίτη δικαιώματος στα πλαίσια του διοικητικού δικαίου — Ζήτημα περισσότερο πραγματικό παρά νομικό — Καθοδηγητική πάντοτε η αρχή ότι η σχετική αμφιβολία ενεργεί υπέρ του διοικουμένου — Τεκμήριο εναντίον της εγκατάλειψης — Συνέπεια: το βάρος της διοικήσεως να αποδείξει την αποποίηση ή εγκατάλειψη — Ειδικά το ζήτημα αποποίησης δημοσίου δικαιώματος — Η αμοιβή υπερωριακής εργασίας — Η γενική θεωρία και τα νομολογιακά πορίσματα — Το πόρισμα στην εκδικασθείσα υπόθεση — Εκτός εάν απαγορεύεται ρητά από το νόμο, η παραίτηση από το δημόσιο δικαίωμα είναι δυνατή αν ο 15 20 25

δικαιούχος παραμελήσει την ενάσκησή του — Διάκριση της περίπτωσης της *Μέλπωσ Γρηγορίου ν. Δήμου Λευκωσίας* που αφορούσε θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες των οποίων η εγκατάλειψη δεν έχει εύνομα αποτελέσματα — Το δικαίωμα απαιτήσεως και είσπραξης αμοιβής για υπερωριακή εργασία είναι δημόσιο δικαίωμα αλλά δεν είναι θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα — Το δικαίωμα αποζημιώσεως για τυχόν υπερωρίες δεν είναι καθολικό για όλους ανεξαιρέτα τους υπαλλήλους — Υπαρκτές διαφορές μεταξύ κατωτέρων και ανωτέρων υπαλλήλων ως προς τους μισθοδοτικούς και άλλους όρους υπηρεσίας — Ανάλογη και η κρίση περί της συνταγματικότητας των διαφοροποιήσεων των επί μέρους δικαιωμάτων.

Η προσφυγή αφορούσε απορριπτική του αιτήματος του αιτητή για καταβολή αποζημιώσεως υπερωριακής εργασίας απόφαση των καθ' ων η αίτηση. Ο αιτητής έχει ήδη αφυπηρέτησει από την καθ' ης η αίτηση Αρχή Ηλεκτρισμού, αφού προηγουμένως υπηρέτησε για δέκα σχεδόν χρόνια ως Αρχιμηχανικός και Γενικός Διευθυντής της. Το πρώτον μετά την αφυπηρέτησή του απαίτησε από την Αρχή την καταβολή της αμφισβητουμένης υπερωριακής αμοιβής για τη συμμετοχή του στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου της Αρχής κ.τ.τ. Στα πλαίσια της διαδικασίας ο αιτητής ισχυρίστηκε ότι δεν χωρούσε αποποίηση κλπ. από το επίδικο δικαίωμά του, παρά την παράλειψη ασκήσεώς του, αφού αυτό συνιστά δημόσιο δικαίωμα και η αποποίησή του είναι ανίσχυρη.

Το Ανώτατο Δικαστήριο, απορρίπτοντας την προσφυγή, αποφάσισε ότι:

(1) Ο αιτητής στηρίζει την επί του προκειμένου απαίτησή του στον Κανονισμό 42 των περί Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (Όροι Υπηρεσίας) Κανονισμών του 1986 (ΚΔΠ 291/86), ο οποίος προνοεί ότι:

"42. Εις τους υπαλλήλους θα καταβάλλονται τα εν τω Τρίτω Πίνακι αναφερόμενα επιδόματα."

Ανάμεσα στα καταβαλλόμενα στους υπαλλήλους της Αρχής επιδόματα περιλαμβάνεται και η υπερωριακή αμοιβή. Σχετική είναι η παράγραφος 2(2) του Τρίτου Πίνακα, η οποία προνοεί ότι υπάλληλοι που "δυνατόν να κληθούν να διεξάγουν εργασίαν εκτός και επιπροσθέτως προς τας συνήθεις ώρας εργασίας εάν απαιτήσουν τούτο αι ανάγκαι της υπηρεσίας" δικαιούνται σε υπερωριακή αμοιβή ή, αν οι

ίδιοι το ζητήσουν, σε ελεύθερο χρόνο που υπολογίζεται σύμφωνα με τις πρόνοιες της ίδιας παραγράφου.

Η υπερωριακή αμοιβή, με βάση την πιο πάνω διάταξη, καταβάλλεται σε όλους τους υπαλλήλους της Αρχής, χωρίς οποιαδήποτε εξαίρεση. Σύμφωνα δε με τον Κανονισμό 2(1) "υπάλληλος" σημαίνει "υπάλληλον κατέχοντα θέσιν εις την υπηρεσία....", "Υπηρεσία" σημαίνει "υπηρεσίαν εις την Αρχήν", "θέσις" σημαίνει "οργανικήν θέσιν εις την υπηρεσίαν της Αρχής και δεν περιλαμβάνει θέσιν μερικής ή εκτάκτου απασχολήσεως", και "οργανική θέσις" σημαίνει "θέσιν ήτις εμφανίζεται εις τον πρώτον Πίνακα ως και εις την οργανική διάρθρωσιν". Η θέση του Αρχιμηχανικού και Γενικού Διευθυντή που κατείχε ο αιτητής, εμφανίζεται στον Πρώτον Πίνακα, κάτω από τον τίτλο "Α. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ", με αύξοντα αριθμό 1.

Δεν υπάρχει καμιά πρόνοια είτε στον περί Αναπτύξεως Ηλεκτρισμού Νόμο είτε στους Κανονισμούς που να εξαιρεί τον Αρχιμηχανικό και Γενικό Διευθυντή της Αρχής από το γενικό ορισμό του όρου "Υπάλληλος". Αντίθετα, από το συνδυασμό των παραγράφων (3) και (7) του Κανονισμού 25, όπου γίνεται αναφορά, για σκοπούς αρχαιότητας, σε μισθοδοτικούς όρους και πάγιους μισθούς, προκύπτει ότι ο Αρχιμηχανικός και Γενικός Διευθυντής συμπεριλαμβάνεται στους υπαλλήλους της Αρχής.

Με βάση όλα τα πιο πάνω κρίνω ότι οι πρόνοιες του Κανονισμού 42 και του Τρίτου Πίνακα για καταβολή υπερωριακής αμοιβής στους υπαλλήλους της Αρχής εφαρμόζονται στις επίδικες υπερωριακές υπηρεσίες που ο αιτητής πρόσφερε υπό την υπαλληλική ιδιότητά του ως Αρχιμηχανικού και Γενικού Διευθυντή της Αρχής.

(2) Η πρόνοια του Κανονισμού 65(1) δεν έχει εφαρμογή εφόσον υπάρχει στους Κανονισμούς της Αρχής πρόνοια για υπερωριακή εργασία και αμοιβή, ούτε έχει εφαρμογή η πρόνοια του Κανονισμού 65(2) εφόσον δεν υπάρχει ασάφεια ή κενόν στους επί του προκειμένου Κανονισμούς της Αρχής. Από μόνο του το γεγονός ότι στους Κανονισμούς αυτούς δεν έγινε ειδική πρόνοια που να εξαιρεί τον Αρχιμηχανικό ή οποιοδήποτε άλλο υπάλληλο της Αρχής από την πληρωμή υπερωριακής αμοιβής, δεν σημαίνει ότι υπάρχει ασάφεια ή κενό που να δικαιολογεί

5 την εφαρμογή των αντιστοίχων διατάξεων που ισχύουν στην δημόσια υπηρεσία. Και αν ακόμα είχε εφαρμογή η παράγραφος 7 της εγκυκλίου 804, το κείμενό της δεν δικαιολογεί την εισήγηση ότι αποκλείει την καταβολή υπερωριακής αμοιβής στον αιτητή σε όλες ανεξαιρέτα τις περιπτώσεις. Η χρήση της φράσης "κατά κανόνα" στο κείμενο της παραγράφου 7 της Εγκυκλίου, σημαίνει ότι εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της Αρχής να εγκρίνει ή όχι την καταβολή της αιτούμενης υπερωριακής αμοιβής.

10 (3) Το ζήτημα της αποποίησης κλπ. του δικαιώματος του αιτητή εν προκειμένω είναι ζήτημα περισσότερο πραγματικό παρά νομικό, το οποίο, οποτεδήποτε εγείρεται, αποφασίζεται με βάση τα ιδιαίτερα περιστατικά της συγκεκριμένης υπόθεσης, στο σύνολό τους, υπό το φως πάντοτε της αρχής σύμφωνα με την οποία η ύπαρξη αμφιβολίας επί του προκειμένου ευεργετεί το διοικούμενο λόγω της ύπαρξης τεκμηρίου εναντίον της εγκατάλειψης από το διοικούμενο των δικαιωμάτων του. Συνέπεια του τεκμηρίου αυτού είναι και η αρχή σύμφωνα με την οποία εναπόκειται πάντοτε στη Διοίκηση να ικανοποιήσει το Δικαστήριο ότι ο διοικούμενος έχει πράγματι ελεύθερα και ανεπιφύλακτα εγκαταλείψει τα δικαιώματά του είτε ρητά είτε σιωπηρά.

25 (4) Συμφωνώ με τον ευπαίδευτο δικηγόρο της Αρχής ότι με βάση τα γεγονότα, στο σύνολό τους, το μόνο εύλογο συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί είναι ότι ο αιτητής έχει εγκαταλείψει το δικαίωμά του σε υπερωριακή αμοιβή. Η σιωπή του που συνεχίστηκε για πάνω από τρία χρόνια και η παράλειψή του να υποβάλει οποιαδήποτε απαίτηση αναφορικά με υπερωριακή αμοιβή πριν από την αφυπηρέτησή του, μαρτυρούν πολύ εύγλωττα και δεν αφήνουν αμφιβολία ότι δεν είχε πρόθεση να διεκδικήσει τα δικαιώματα που γνώριζε ότι είχε επί του προκειμένου.

40 Η θέση ότι το δικαίωμα του υπαλλήλου να πληρωθεί το μισθό του και τα επιδόματά του που, όπως η επίδικη υπερωριακή αμοιβή, αποτελούν μέρος των απολαβών του, αποτελεί δημόσιο δικαίωμα, Κυριακόπουλου "Ελληνικών Διοικητικών Δίκαιον", Γ' Ειδικόν Μερως, Έκδοση 4η, σσ. 252 και 257, 258, και στο σύγγραμμα του Α. Τσούτσου "Διοίκησης και Δίκαιον", Έκδοση 1979, σσ. 187, 188.

Το ζήτημα αυτό άπτεται του έννομου συμφέροντος του Αιτητή και, κατά συνέπεια, της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου να επιληφθεί της παρούσας υπόθεσης. Το Ανώτατο Δικαστήριο έχει υιοθετήσει τις νομικές αρχές που διέπουν τη δημιουργία και/ή την εξάλειψη του έννομου συμφέροντος όπως έχουν καθιερωθεί από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας της Ελλάδας και όπως διατυπώνονται στα Ελληνικά συγγράμματα σε θέματα Διοικητικού Δικαίου. (βλ. *Myrianthis v. The Republic*)

5

Οι αρχές, που διέπουν την παραίτηση από δημόσια δικαιώματα, αναφέρονται με σαφήνεια στο σύγγραμμα "Ελληνικόν Διοικητικόν Δίκαιον", του Κυριακόπουλου, Β' Γενικόν Μέρος, Έκδοση 4η, στις σσ. 289 και 291.

10

Σχετική είναι και η απόφαση της Ολομέλειας στην υπόθεση *Andreas Hadjiconstantinou v. Republic* στην οποία το επίδικο αίτημα των αιτητών υπαλλήλων, που αφορούσε τη μισθοδοτική τους κλίμακα, θεωρήθηκε ότι έχει εξαλειφθεί επειδή είχαν εγείρει για πρώτη φορά απαίτηση σχετικά με αυτό μερικά χρόνια μετά το διορισμό τους, και το έννομο συμφέρον τους είχε, ως εκ τούτου, απωλεσθεί.

15

20

- (5) Εν όψει των ανωτέρω, έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, εκτός αν αυτό απαγορεύεται ρητά από το νόμο, η παραίτηση από δημόσιο δικαίωμα, όπως είναι το επίδικο δικαίωμα του αιτητή, είναι δυνατή αν ο δικαιούχος παραμελήσει την ενάσκησή του.

25

Εφόσον δε, στην παρούσα υπόθεση, καμιά νομοθετική πρόνοια δεν υπάρχει που να απαγορεύει την παραίτηση οποιουδήποτε υπαλλήλου της Αρχής, περιλαμβανομένου του αιτητή, από το δικαίωμα υπερωριακής αμοιβής, απορρίπτω ως αβάσιμο τον ισχυρισμό του αιτητή ότι η παραίτησή του από το εν λόγω δικαίωμά του είναι ανίσχυρη.

30

35

- (6) Η απόφαση στη υπόθεση *Μέλπω Γρηγορίου ν. Δήμου Λευκωσίας* δεν έχει εφαρμογή στα γεγονότα της παρούσας υπόθεσης. Στην υπόθεση εκείνη η προσβαλλόμενη απόφαση του Δήμου Λευκωσίας παραβίαζε την αρχή της ισότητας που διασφαλίζεται με το Άρθρο 28 του Συντάγματος, γιατί καθιέρωνε και διατηρούσε ανισότητα αμοιβής μεταξύ των υπαλλήλων του Δήμου, με αποκλειστικό κριτήριο το φύλο

40

των υπαλλήλων.

5 Συμφωνώ με την προσέγγιση του επίδικου θέματος από το Δικαστήριο στην εν λόγω υπόθεση. Θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερίες, όπως το δικαίωμα της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας, της προστασίας εναντίον βασανιστηρίων ή καταναγκαστικής εργασίας ή δυσμενούς διάκρισης λόγω φύλου, χρώματος, φυλής, θρησκείας ή γλώσσας δεν αποτελούν αντικείμενο εγκατάλειψης από τους πολίτες και οποιαδήποτε παραίτηση του πολίτου από αυτά, είτε ρητή είτε σιωπηρή, είναι ανίσχυρη και δεν επιφέρει έννομα αποτελέσματα. Όμως, στην περίπτωση του παρόντα αιτητή, δεν εγείρεται θέμα ούτε άνισης μεταχείρισης κατά παράβαση του Άρθρου 28 του Συντάγματος, ούτε παράβασης οποιουδήποτε άλλου θεμελιώδους δικαιώματος ή ελευθερίας του. Το δικαίωμα από το οποίο έχει παραιτηθεί ο αιτητής είναι το δικαίωμά του να απαιτήσει και εισπράξει αμοιβή για υπερωριακή εργασία, το οποίο είναι μεν δημόσιο δικαίωμα, δεν είναι, όμως, θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Το δικαίωμα αποζημίωσης για τυχόν υπερωρίες δεν είναι καθολικό για όλους ανεξαιρέτα τους υπαλλήλους. (Βλ. Κυριακόπουλου "Ελληνικό Διοικητικόν Δίκαιον", Γ' Ειδικό Μέρος, 4η έκδοση, σ. 258). Αν υπήρχε ρητή πρόνοια στους Κανονισμούς της Αρχής, σύμφωνα με την οποία ο Γενικός Διευθυντής της ή οι υπαλλήλοι που κατέχουν θέση με κλίμακα Α14 και άνω, δεν δικαιούνται σε υπερωριακή αμοιβή, δεν νομίζω ότι η πρόνοια αυτή θα ήταν αντισυνταγματική, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών που υφίστανται μεταξύ κατωτέρων και ανωτέρων υπαλλήλων όσον αφορά τους μισθοδοτικούς και άλλους όρους της υπηρεσίας τους. Θα πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι υπερωριακή αμοιβή δεν καταβλήθηκε ποτέ σε άλλο Αρχιμηχανικό και Γενικό Διευθυντή της Αρχής, ώστε να εγείρεται θέμα άνισης μεταχείρισης του αιτητή έναντι άλλων που κατείχαν την ίδια θέση με αυτόν.

40 (7) Ο αιτητής δεν κατέχει το απαραίτητο από το Άρθρο 146.2 του Συντάγματος έννομο συμφέρον το οποίο εξαιλείφθηκε. Η προσφυγή είναι, ως εκ τούτου, απαράδεκτη.

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.

Αναφερόμενες Υποθέσεις:

Hadjiconstantinou and Others v. Republic (1980) 3 C.L.R. 184·

Hadjiconstantinou & Others v. Republic (1984) 3 C.L.R. 319· 5

Τσίππη ν. Υπουργείου Οικονομικών και Άλλου (1992) 4 Α.Α.Δ. 2974·

Γρηγορίου ν. Δήμου Λευκωσίας (Αρ.1) (1991) 4(Δ) Α.Α.Δ. 3005·

Myrianthi v. Republic (1977) 3 C.L.R. 165. 10

Προσφυγή.

Προσφυγή εναντίον της απόφασης των καθ' ων η 15 -
αίτηση, ημερομηνίας 27/3/91, με την οποία απορρίφθηκε
αίτημα του αιτητή για καταβολή αποζημίωσης για
υπερωριακή εργασία.

Α. Σ. Αγγελίδης, για τον αιτητή. 20

Γ. Κακογιάννης, για τους καθ' ων η αίτηση.

Cur. adv. vult.

25

ΠΟΓΙΑΤΖΗΣ, Δ.: Ανάγνωσε την ακόλουθη απόφαση.
Η προσφυγή αυτή στρέφεται εναντίον της απόφασης
της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (η Αρχή), ημερομηνίας
27/3/1991, με την οποία απορρίφθηκε αίτημα του
Αιτητή για καταβολή αποζημίωσης για υπερωριακή 30
εργασία.

Ο Αιτητής υπηρέτησε ως Αρχιμηχανικός και Γενικός
Διευθυντής της Αρχής από 1/12/1980 μέχρι την 35
αφυπηρέτησή του στις 28/2/1990. Κατά τη διάρκεια της
υπηρεσίας του ο Αιτητής συμμετείχε στις συνεδριάσεις
του Συμβουλίου της Αρχής και των Υπεπιτροπών του, με
την ιδιότητά του ως Γενικού Διευθυντή της Αρχής, οι
οποίες λάμβαναν χώρα, πολλές φορές σε ώρες εκτός του
κανονικού ωραρίου εργασίας του. 40

Ο Αιτητής, πριν την αφυπηρέτησή του, συνέλεξε από τα
σχετικά βιβλία της Αρχής στοιχεία που αφορούσαν την
παρουσία του στις εν λόγω συνεδριάσεις για την περίοδο

από 1/1/1987 και μετέπειτα και τα απέστειλε, με επιστολή του ημερομηνίας 28/2/1990, στο Διευθυντή Προσωπικού της Αρχής για έλεγχο της ορθότητάς τους και υπολογισμό της υπερωριακής αμοιβής του.

5

Ο Διευθυντής Προσωπικού, με επιστολή του ημερομηνίας 9/3/1990, πληροφόρησε τον Αιτητή ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που είχε υποβάλει, η υπερωριακή του εργασία για την περίοδο από 1/1/1987 μέχρι την αφυπηρέτησή του αντιστοιχεί με υπερωριακή αμοιβή ύψους £7.475,58.

10

Στη συνέχεια ο Αιτητής με επιστολή του, ημερομηνίας 8/5/1990, προς το Διευθυντή Προσωπικού, ζήτησε την καταβολή της πιο πάνω υπερωριακής αμοιβής του, σύμφωνα, όπως αναφέρει στην επιστολή του, "με τον Κανονισμό 42 και τον Τρίτο Πίνακα - Επιδόματα των Όρων Υπηρεσίας Προσωπικού ΑΗΚ". Το θέμα παραπέμφθηκε από την Αρχή στους νομικούς της συμβούλους οι οποίοι απέστειλαν στην Αρχή τη γνωμάτευσή τους με επιστολή τους ημερομηνίας 31/7/1990.

15

20

Στη συνεδρία της Αρχής, ημερομηνίας 20/9/1990, το αίτημα του Αιτητή απορρίφθηκε για τους ακόλουθους λόγους:

25

"(α) Επειδή η θέση που κατείχε ο κ. Παπαγιώργης ήταν η πιο υπεύθυνη και η ανώτατη θέση στην ιεραρχία της Αρχής με τις ανάλογες ευθύνες και υποχρεώσεις.

30

(β) Επειδή δεν έχει γίνει πρόνοια στους Προϋπολογισμούς της Αρχής για την υπό εξέταση για καταβολή υπερωριακής αμοιβής στον κ. Παπαγιώργη περίοδο, και τούτο παρά το γεγονός ότι ο κ. Παπαγιώργης ήταν ο πρώτος 'ελέγχων λειτουργός' των Προϋπολογισμών της Αρχής με άμεση συμμετοχή στην ετοιμασία των Προϋπολογισμών της Αρχής.

35

(γ) Επειδή σε σύσκεψη των Διευθυντών Υπηρεσιών και του Γενικού Διευθυντή της Αρχής, που έγινε την 1η Φεβρουαρίου, 1989 υπό την προεδρία του κ. Παπαγιώργη, αποφασίστηκε όπως αποφεύγεται η πληρωμή υπερωριακής αμοιβής σε λειτουργούς της

40

Αρχής που βρίσκονται πάνω από την κλίμακα Α13, ιδίως για εργασίες που δεν σχετίζονται με τη συντήρηση ή λειτουργία του συστήματος.

(δ) Επειδή και στη δημόσια υπηρεσία στους 5
δημόσιους υπαλλήλους στην κλίμακα Α13 και άνω δεν καταβάλλεται κατά κανόνα υπερωριακή αμοιβή.

(ε) Επειδή ο κ. Παπαγιώργης ουδέποτε ζήτησε ούτε 10
έδωσε οποιαδήποτε ένδειξη ότι θα ζητήσει τέτοια αμοιβή μέχρι την αφυπηρέτησή του.

(στ) Και για τους λόγους που αναφέρονται στην 15
επιστολή των νομικών συμβούλων της Αρχής."

Επειδή, όπως προκύπτει από το πιο πάνω πρακτικό της 15
συνεδρίας της Αρχής ημερομηνίας 20/9/1990, οι λόγοι που αναφέρονται στην επιστολή/γνωμάτευση των νομικών 20
συμβούλων της Αρχής, ημερομηνίας 31/7/1990, υιοθετήθηκαν από την Αρχή ως μέρος της αιτιολογίας για την απόρριψη του αιτήματος του Αιτητή, θεωρώ αναγκαίο να παραθέσω το κείμενο της εν λόγω γνωμάτευσης που 20
έχει ως ακολούθως:

"Υπερωριακή Εργασία κ. Παπαγιώργη 25

1. Αναφέρομαι στην επιστολή σας ημερομηνίας 16.5.1990 που αφορά την αίτηση του κ. Παπαγιώργη που 30
αφυπηρέτησε πρόσφατα από την θέση του Αρχιμηχανικού και Γενικού Διευθυντή της Αρχής, για την καταβολή σ' αυτόν υπερωριακής αμοιβής για τις 30
διάφορες συνεδριάσεις της Αρχής στις οποίες παρευρέθηκε εκτός των κανονικών ωρών εργασίας από την 1.1.1987 μέχρι την αφυπηρέτησή του. Ο κ. 35
Παπαγιώργης βασίζει το αίτημά του στον Κανονισμό 42 των Κανονισμών του 1986 (Κ.Δ.Π. 291/86) και στον 35
Τρίτο Πίνακα των Κανονισμών αυτών.

2. Ο Κανονισμός 42 προνοεί ότι στους υπαλλήλους 40
θα καταβάλλονται τα επιδόματα που αναφέρονται στον Τρίτο Πίνακα και στο εδάφιο 2(2) του Τρίτου Πίνακα αναφέρεται ότι η οι υπάλληλοι μπορούν να κληθούν να διεξάγουν εργασία έξω από τις συνηθισμένες ώρες

5 εργασίας αν τούτο απαιτηθεί από τις ανάγκες της υπηρεσίας. Σε ημερήσιους υπαλλήλους καταβάλλεται η υπερωριακή αμοιβή που αναφέρεται στο εδάφιο αυτό (σελ.930). Οι "ημερήσιοι υπάλληλοι" περιγράφονται στο εδάφιο 1(1) του Τρίτου Πίνακα και στον ορισμό που δίνεται περιλαμβάνονται όλοι οι υπάλληλοι της Αρχής εκτός των υπαλλήλων βάρδιας.

10 3. Από τις πιο πάνω πρόνοιες προκύπτει ότι κατά τεκμήριο όλοι οι υπάλληλοι της Αρχής περιλαμβανομένων και αυτών που κατέχουν
15 διευθυντικές θέσεις δικαιούνται σε υπερωριακή αμοιβή για εργασία που διεξάγεται εκτός των συνηθισμένων ωρών εργασίας. Το ερώτημα είναι κατά πόσο υπάρχουν
20 εδώ στοιχεία και δεδομένα που ν' ανατρέπουν το κατά τεκμήριο δικαίωμα για υπερωριακή αμοιβή στην περίπτωση του κ. Παπαγιώργη. Η θέση την οποία κατέχει ο κ. Παπαγιώργης ήταν όχι απλώς διευθυντική
25 αλλά και η ανώτατη θέση στην ιεραρχία του προσωπικού της Αρχής. Στους Κανονισμούς γίνεται σε μερικές περιπτώσεις διάκριση ανάμεσα σε υπαλλήλους που κατέχουν θέσεις Κλίμακας Α15 και άνω και υπαλλήλους που κατέχουν κατώτερες θέσεις (λ.χ. στον Κανονισμό 18). Τη διάκριση αυτή τη δέχονται και οι
30 ίδιοι οι υπάλληλοι που κατέχουν διευθυντικές θέσεις αφού στη Συνεδρίαση των Διευθυντών Υπηρεσιών της Αρχής ημερομηνίας 1.2.1989 την οποία προήδρευσε ο κ. Παπαγιώργης 'συμφώνησαν όλοι οι παρόντες ότι πρέπει να αποφεύεται η πληρωμή για υπερωριακή
35 εργασία 'σε Λειτουργούς που βρίσκονται πέραν της Κλίμακας Α13, ιδίως για εργασίες που δεν σχετίζονται με τη συντήρηση ή με τη λειτουργία του συστήματος.'

40 4. Ο κ. Παπαγιώργης ήταν ο πρώτος 'ελέγχων λειτουργός' του Προϋπολογισμού της Αρχής για τα υπό συζήτηση έτη. Στους Προϋπολογισμούς της Αρχής, που εγκρίθηκαν από τη Βουλή, υπάρχει κονδύλιο για καταβολή υπερωριών στην κατάρτιση του οποίου όμως, όπως πληροφορούμαι, δεν περιλήφθηκε οποιοδήποτε ποσό για υπερωρίες του κ. Παπαγιώργη.

5. Ο Κανονισμός 65(2) των πιο πάνω αναφερομένων Κανονισμών προνοεί ότι οποιαδήποτε ασάφεια ή κενό

στους Κανονισμούς μπορεί να λύεται ή να πληρώνεται με αναφορά σε ανόλογες διατάξεις που ισχύουν για τους δημόσιους υπαλλήλους. Σύμφωνα με Εγκύκλιο του Γενικού Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών (Υπ. αρ. 804 ημερ. 12.3.1987) 'κατά κανόνα οι ευρισκόμενοι στην Κλίμακα Α13 λειτουργοί δεν αποζημιώνονται για προσφερόμενη υπερωριακή απασχόληση.'

6. Η άποψη ότι οι κατέχοντες υπεύθυνες διευθυντικές θέσεις οι οποίοι βρίσκονται σε ανώτερες κλίμακες αμοιβής έχουν πρόσθετες υποχρεώσεις όσον αφορά την προσφορά τους για υπηρεσία από κατώτερους υπαλλήλους, εφόσον έχουν πρόσθετα ωφελήματα και αυξημένη αμοιβή, βρίσκει υποστήριξη και στην Αγγλική υπόθεση *Cole v. Midland Display Ltd* [1973] I.R.L.R. 62 στην οποία διευθυντής μιας επιχείρησης προσελήφθη 'on a staff basis' θεωρήθηκε ότι δεν edικαιούτο σε υπερωριακή αμοιβή διότι 'the essence of being employed as 'staff' meant that he was guaranteed his wages whether there was work or not, and during sickness. In return, all staff are apparently required to work reasonable overtime without pay if required to do so.'

7. Το τελευταίο ζήτημα που ήθελα να θίξω είναι ότι σε καμιά περίπτωση από την 1.1.1987 μέχρι την αφυπηρέτησή του ο κ. Παπαγιώργης δεν έδωσε οποιαδήποτε ένδειξη προς την Αρχή ότι θα ζητούσε υπερωριακή αμοιβή, γι' αυτό άλλωστε και δεν έγινε και η σχετική πρόνοια στον Προϋπολογισμό. Τούτο, μαζί με την όλη προσέγγισή του στο ζήτημα της καταβολής υπερωριακής αμοιβής σε υπαλλήλους που βρίσκονται στις Κλίμακες Α13 και άνω, μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι ο κ. Παπαγιώργης παραμέρισε (WAI-VED) τυχόν δικαίωμα του για τέτοια αμοιβή και/ή ότι εμποδίζεται (IS ESTOPPED) από το να το διεκδικήσει σήμερα.

8. Ενόψει των πιο πάνω, πιστεύω πως το όλο ζήτημα είναι ασαφές και αβέβαιο. Από τη μια υπάρχει η ρητή πρόνοια των Κανονισμών η οποία δεν κάμνει οποιαδήποτε διάκριση ή εξαίρεση, από την άλλη όμως υπάρχουν τα ειδικά περιστατικά που αφορούν τη

μορφή της θέσης που κατείχε ο κ. Παπαγιώργης και των ευθυνών που συνεπάγεται η τέτοια θέση, ως επίσης και το ζήτημα του Προϋπολογισμού και της στάσης του κ. Παπαγιώργη ενάντι του όλου αυτού ζητήματος.

5 Δεδομένης της πιο πάνω ασάφειας, θα πρέπει το ίδιο το συμβούλιο της Αρχής να κρίνει και αποφασίσει ανάλογα με το τι πιστεύει ότι εξυπηρετεί τα ευρύτερα και καλώς νοούμενα συμφέροντα της υπηρεσίας, αφού βέβαια λάβει υπόψη του και τις επιπτώσεις που

10 αναπόφευκτα θα έχει το προηγούμενο που θα δημιουργηθεί."

Η Αρχή πληροφόρησε τον Αιτητή για την πιο πάνω απορριπτική της απόφαση με επιστολή του Αναπληρωτή

15 Αρχιμηχανικού και Γενικού Διευθυντή της, ημερομηνίας 9/10/90, στην οποία αναφέρονται ως λόγοι της απόρριψης όλοι οι λόγοι που περιέχονται στο πιο πάνω πρακτικό της συνεδρίας της, ημερομηνίας 20/9/1990, εκτός εκείνου της παραγράφου (στ).

20 Με επιστολή του, ημερομηνίας 14/1/1991, προς τον Αναπληρωτή Αρχιμηχανικό και Γενικό Διευθυντή της Αρχής, ο Αιτητής σχολιάζει τους λόγους για τους οποίους απορρίφθηκε το αίτημά του, οι οποίοι αναφέρονται στην

25 επιστολή της Αρχής, ημερομηνίας 9/10/1990, οι οποίοι δεν ευσταθούν, κατά τη γνώμη του, και ζητά να επανεξεταστεί το αίτημά του.

30 Στη συνεδρία της ημερομηνίας 19/3/1991, η Αρχή πήρε την πιο κάτω απόφαση:

"Τα Μέλη έλαβαν γνώση της επιστολής του Αν. Αρχιμηχανικού & Γενικού Διευθυντή με ημερομηνία 9.10.1990 που στάληκε στον κ. Δ.Α. Παπαγιώργη.

35 Εξέτασαν το θέμα εξ υπαρχής και περιπλέον εμελέτησαν και την επιστολή του κ. Παπαγιώργη με ημερομηνία 14.1.1991 και αποφάσισαν ότι οι λόγοι οι οποίοι καταγράφηκαν κατά τη λήψη της προηγούμενης απόφασης ισχύουν και υιοθετούνται ξανά. Η νέα

40 απόφαση της Αρχής να κοινοποιηθεί στον κ. Παπαγιώργη."

Η πιο πάνω απόφαση της Αρχής κοινοποιήθηκε στον

Αιτητή με επιστολή ημερομηνίας 27/3/1991. Ως αποτέλεσμα ο Αιτητής καταχώρησε στις 2/5/1991 την παρούσα προσφυγή, η οποία βασίζεται στα ακόλουθα νομικά σημεία:

5

"1. Η απόφαση πάσχει γιατί παραβιάζει την ίση μεταχείριση και τα κτημένα δικαιώματα.

2. Είναι προϊόν πλάνης, έλλειψης δέουσας αιτιολογίας και υπέρβασης ή κατάχρησης εξουσίας.

10

3. Είναι προϊόν ή αποτέλεσμα εχθρικής κατά τον Αιτητή μεταχείρισης.

4. Στερείται αιτιολογίας."

15

Πριν εξετάσω τους νομικούς ισχυρισμούς των ευπαιδευτών δικηγόρων του Αιτητή και της Αρχής, κρίνω σκόπιμο να αναφερθώ στις ακόλουθες διαπιστώσεις μου:

20

1. Δεν αμφισβητείται ούτε ότι ο Αιτητής προσέφερε την υπερωριακή εργασία, αναφορικά με την οποία υπέβαλε το επίδικο αίτημα για υπερωριακή αποζημίωση, ούτε το ύψος της υπερωριακής αποζημίωσης. Εκείνο που αμφισβητείται είναι το δικαίωμα του Αιτητή να πληρωθεί υπερωριακή αμοιβή κάτω από τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης και σύμφωνα με το νομικό καθεστώς που διέπει το θέμα.

25

2. Δεν υπάρχει ισχυρισμός ότι η επίδικη υπερωριακή εργασία του Αιτητή σχετίζεται με τη συντήρηση ή τη λειτουργία του συστήματος.

30

3. Παρά το γεγονός ότι ο Αιτητής απέστειλε, στον Διευθυντή Προσωπικού της Αρχής, την εν λόγω επιστολή ημερομηνίας 28/2/1990, δηλαδή την ημέρα της αφυπηρέτησής του, το αίτημά του για καταβολή σ' αυτόν υπερωριακής αμοιβής υποβλήθηκε για πρώτη φορά με την επιστολή του ημερομηνίας 8/5/1990.

35

4. Είναι γεγονός παραδεκτό ότι ο Αιτητής σε καμιά περίπτωση δε συμμορφώθηκε με τις πρόνοιες της

40

5 Οδηγίας Υπηρεσίας Προσωπικού ΡΕΡ 2/13/85 που έχει
ως θέμα "ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ -
Υπερωριακή Αμοιβή για προγραμματισμένη και για
επείγουσα εργασία, και Επίδομα Επιφυλακής" που
10 τέθηκε σε ισχύ την 1/1/1986, η οποία στην παράγραφο
5.1, με τίτλο "Τρόπος Απαιτήσεως και Εξασφάλιση
εγκρίσεως για καταβολή υπερωριακής αμοιβής",
προνοεί ότι οι απαιτήσεις για πληρωμή υπερωριακής
10 αμοιβής υποβάλλονται μηνιαία συμπληρώνοντας το
έντυπο ΑΗΚ Αρ.442/85 με τίτλο "Δελτίο Υπερωριακής
Εργασίας" και ότι η έγκριση των απαιτήσεων για
πληρωμή δίδεται από τους οικείους Διευθυντές οι
οποίοι υπογράφουν για το σκοπό αυτό το σχετικό
15 έντυπο ΑΗΚ 442(85) το οποίο στη συνέχεια στέλλεται
στο Τμήμα Οικονομικών Υπηρεσιών το αργότερο μέσα
σε επτά μέρες από το τέλος του μηνός για διευθέτηση
της πληρωμής.

20 5. Είναι δεκτό από την Αρχή ότι, όπως φαίνεται από
τα δελτία πληρωμής που κατέθεσε ο δικηγόρος του
Αιτητή, υπήρξαν περιπτώσεις στις οποίες καταβλήθηκε
υπερωριακή αμοιβή, σε Λειτουργούς της Αρχής που
βρίσκονταν πέραν της κλίμακας Α13, για υπερωριακή
25 εργασία που είχε σχέση με τη συντήρηση ή τη
λειτουργία του συστήματος της Αρχής, ως επίσης και
για μια περίπτωση κατά την οποία καταβλήθηκε στον
Ανώτερο Μηχανικό Ανάπτυξης Συστήματος, που
κατέχει την κλίμακα Α14, αμοιβή για υπερωριακή
30 εργασία που δεν ήταν σχετική με τη συντήρηση ή τη
λειτουργία του συστήματος. Σ' όλες τις πιο πάνω
περιπτώσεις τόσο οι απαιτήσεις για πληρωμή όσον
και η έγκρισή τους έγιναν σύμφωνα με τις πρόνοιες της
εν λόγω Οδηγίας Υπηρεσίας Προσωπικού ΡΕΡ 2/13/85.

35 6. Κατά την περίοδο που πρόσφερε τις επίδικες
υπερωριακές υπηρεσίες του ο Αιτητής ήταν ο Πρώτος
αλλά όχι ο μόνος Ελέγχων Λειτουργός του
Προϋπολογισμού της Αρχής, στον οποίο ουδέποτε
έγινε πρόνοια για κάλυψη της δαπάνης που αποτελεί το
40 αντικείμενο του αιτήματος του Αιτητή.

Με βάση τα πιο πάνω και υπό το φως των
επιχειρημάτων των ευπαιδευτών δικηγόρων των

διαδίκων, το πρώτο ερώτημα που πρέπει ν' απαντηθεί είναι κατά πόσον οι διατάξεις που επικαλείται ο Αιτητής, ορθά ερμηνευόμενες, παρέχουν σ' αυτόν το δικαίωμα σε αποζημίωση για την υπερωριακή εργασία του, το ύψος της οποίας, όπως έχω ήδη αναφέρει, έχει καθοριστεί εκ συμφώνου μεταξύ των δυο πλευρών. Ο Αιτητής στηρίζει την επί του προκειμένου απαίτησή του στον Κανονισμό 42 των περί Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (Όροι Υπηρεσίας) Κανονισμών του 1986 (ΚΔΠ 291/86), ο οποίος προνοεί ότι:

"42. Εις τους υπαλλήλους θα καταβάλλονται τα εν τω Τρίτω Πίνακι αναφερόμενα επιδόματα."

Ανάμεσα στα καταβαλλόμενα στους υπαλλήλους της Αρχής επιδόματα περιλαμβάνεται και η υπερωριακή αμοιβή. Σχετική είναι η παράγραφος 2(2) του Τρίτου Πίνακα, η οποία προνοεί ότι υπάλληλοι που "δυνατόν να κληθούν να διεξάγουν εργασίαν εκτός και επιπροσθέτως προς τας συνήθεις ώρας εργασίας εάν απαιτήσουν τούτο αι ανάγκαι της υπηρεσίας" δικαιούνται σε υπερωριακή αμοιβή ή, αν οι ίδιοι το ζητήσουν, σε ελεύθερο χρόνο που υπολογίζεται σύμφωνα με τις πρόνοιες της ίδιας παραγράφου.

Η υπερωριακή αμοιβή, με βάση την πιο πάνω διάταξη, καταβάλλεται σε όλους τους υπαλλήλους της Αρχής, χωρίς οποιαδήποτε εξαίρεση. Σύμφωνα δε με τον Κανονισμό 2(1) "υπάλληλος" σημαίνει "υπάλληλον κατέχοντα θέσιν εις την υπηρεσίαν .....", "Υπηρεσία" σημαίνει "υπηρεσίαν εις την Αρχήν", "θέσις" σημαίνει "οργανικήν θέσιν εις την υπηρεσίαν της Αρχής και δεν περιλαμβάνει θέσιν μερικής ή εκτάκτου απασχολήσεως", και "οργανική θέσις" σημαίνει "θέσιν ήτις εμφανίζεται εις τον Πρώτον Πίνακα ως και εις την οργανικήν διάρθρωσιν". Η θέση του Αρχιμηχανικού και Γενικού Διευθυντή, που κατείχε ο Αιτητής, εμφανίζεται στον Πρώτον Πίνακα, κάτω από τον τίτλο "Α. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ", με αύξοντα αριθμό 1.

Δεν υπάρχει καμιά πρόνοια είτε στον περί Αναπτύξεως Ηλεκτρισμού Νόμο είτε στους Κανονισμούς που να

- εξαιρεί τον Αρχιμηχανικό και Γενικό Διευθυντή της Αρχής από το γενικό ορισμό του όρου "Υπάλληλος". Αντίθετα, από το συνδυασμό των παραγράφων (3) και (7) του Κανονισμού 25, όπου γίνεται αναφορά, για σκοπούς
- 5 αρχαιότητας, σε μισθοδοτικούς όρους και πάγιους μισθούς, προκύπτει, κατά τη γνώμη μου, ότι ο Αρχιμηχανικός και Γενικός Διευθυντής συμπεριλαμβάνεται στους υπαλλήλους της Αρχής.
- 10 Με βάση όλα τα πιο πάνω κρίνω ότι οι πρόνοιες του Κανονισμού 42 και του Τρίτου Πίνακα για καταβολή υπερωριακής αμοιβής στους υπαλλήλους της Αρχής εφαρμόζονται στις επίδικες υπερωριακές υπηρεσίες που ο
- 15 Αιτητής πρόσφερε υπό την υπαλληλική ιδιότητά του ως Αρχιμηχανικού και Γενικού Διευθυντή της Αρχής. Έπεται ότι η Αρχή οφείλει να καταβάλει στον Αιτητή την συμφωνηθείσα υπερωριακή αμοιβή του εκτός αν ικανοποιήσει το Δικαστήριο ότι ο Αιτητής απώλεσε το
- 20 δικαιώμα του στην εν λόγω υπερωριακή αμοιβή λόγω της συμπερφοράς του, στην οποία θα αναφερθώ στη συνέχεια. Πριν, όμως, περιγράψω την συμπεριφορά του Αιτητή, η οποία, σύμφωνα με την Αρχή, έχει εμποδίσει εξ υπαρχής ή/και έχει εκ των υστέρων εξαλείψει το δικαίωμα του
- 25 Αιτητή στην καταβολή της επίδικης υπερωριακής αμοιβής, που είναι ταυτόσημο με το έννομο συμφέρον του να προσβάλει με προσφυγή την επίδικη απόφαση της Αρχής, κάτω από το άρθρο 146 του Συντάγματος, θα πρέπει να διευκρινίσω ότι δεν αποδέχομαι και απορρίπτω τα επί του προκειμένου επιχειρήματα της Αρχής, τα οποία έχουν
- 30 ως αφετηρία τη θέση της ότι έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση η πρόνοια της παραγράφου 7 της Εγκυκλίου αρ .804 (Φακ. 6118/51/VI) του Γενικού Διευθυντή Υπουργείου Οικονομικών, η οποία προνοεί ότι:
- 35 "Κατά κανόνα οι ευρισκόμενοι στην Κλίμακα Α13 και άνω Λειτουργοί δεν αποζημιώνονται για προσφερόμενη υπερωριακή απασχόληση."
- Ο ευπαίδευτος δικηγόρος της Αρχής ισχυρίστηκε ότι η
- 40 πιο πάνω πρόνοια της Εγκυκλίου του Υπουργείου Οικονομικών εφαρμόζεται στην περίπτωση του Αιτητή εν όψει του Κανονισμού 65 της ΚΔΠ 291/86, ο οποίος προνοεί ως εξής:

"65(1) Εν σχέσει προς ζητήματα διά τα οποία δεν γίνεται ρητή πρόνοια ή αναφορά εις τοις παρούσι Κανονισμούς ή εις τας συλλογικάς συμβάσεις θα εφαρμόζονται, τηρουμένων των αναλογιών, και δεδομένου ότι υπάρχει συσχετισμός και αναλογία των 5
υπό εξέτασιν ζητημάτων, αι εκάστοτε διά τους δημοσίουσ υπαλλήλουσ εφαρμόζόμεναι διατάξεισ.

(2) Οιαδήποτε ασάφεια ή οιονδήποτε κενόν εις τουσ παρόντασ Κανονισμούσ ή τασ συλλογικάσ συμβάσεισ δύναται να λύηται ή να πληρούται, ωσ είναι η περίπτωσισ, δι' αναφοράσ εισ αναλόγουσ διατάξεισ ισχυούσασ εν σχέσει προς τουσ δημοσίουσ υπαλλήλουσ." 10

Η πιο πάνω πρόνοια του Κανονισμού 65(1) δεν έχει εφαρμογή εφόσον υπάρχει στους Κανονισμούς της Αρχής πρόνοια για υπερωριακή εργασία και αμοιβή, ούτε έχει εφαρμογή η πιο πάνω πρόνοια του Κανονισμού 65(2) εφόσον δεν υπάρχει ασάφεια ή κενόν στους επί του προκειμένου Κανονισμούς της Αρχής. Από μόνο του το γεγονός ότι στους Κανονισμούς αυτούσ δεν έγινε ειδική πρόνοια που να εξαιρεί τον Αρχιμηχανικό ή οποιοδήποτε άλλο υπάλληλο της Αρχής από την πληρωμή υπερωριακήσ αμοιβήσ, δεν σημαίνει ότι υπάρχει ασάφεια ή κενό που να δικαιολογεί την εφαρμογή των αντιστοιχών διατάξεων που ισχύουν στη δημόσια υπηρεσία. Επιπρόσθετα θα πρέπει να λεχθεί ότι και αν ακόμα είχε εφαρμογή η πρόνοια της πιο πάνω εγκυκλίου, το κείμενό της δεν δικαιολογεί την εισήγησ η αποκλείει την καταβολή 30
υπερωριακήσ αμοιβήσ στον Αιτητή σ' όλες ανεξαιρέτα τισ περιπτώσεισ. Η χρήση της φράσεισ "κατά κανόνα" στο κείμενο της παραγράφου 7 της Εγκυκλίου, σημαίνει ότι εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της Αρχήσ να εγκρίνει ή όχι την καταβολή της αιτούμενησ υπερωριακήσ αμοιβήσ. 35

Δεν υπάρχει αμφισβήτηση ωσ προς τα γεγονότα που συνθέτουν τη συμπεριφορά ή τον τρόπο ενέργειασ του Αιτητή που, σύμφωνα με την εισήγησ της Αρχήσ, είναι σχετική με το δεύτερο βασικό ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί στην παρούσα υπόθεση, κατά πόσο, δηλαδή, 40
μπορεί νόμιμα να λεχθεί ότι, υπό το φωσ των αρχών του

διοικητικού δικαίου που εφαρμόζονται στην υπόθεση αυτή, η εν λόγω συμπεριφορά του εμποδίζει τον Αιτητή στη διεκδίκηση του αιτήματός του το οποίο έχει απωλέσει δια παντός, ώστε να μη νομιμοποιείται στην καταχώρηση της προσφυγής του. Το επίδικο επιχείρημα του ευπαίδευτου δικηγόρου της Αρχής βασίζεται στα πιο κάτω γεγονότα:

1. Τη θέση που κατείχε ο Αιτητής, η οποία είναι η ανώτερη και η πλέον υπεύθυνη θέση στην ιεραρχία της Αρχής με τις ανάλογες ευθύνες και υποχρεώσεις.

2. Τη συμμετοχή και προεδρία του Αιτητή στην συνεδρία των Διευθυντών υπηρεσιών της Αρχής, ημερομηνίας 1/2/1989 και στη λήψη, κατά την ως άνω συνεδρία, της ακόλουθης απόφασης:

"Υπερωριακή Αμοιβή

Να αποφεύγεται η πληρωμή για υπερωριακή εργασία σε Λειτουργούς της Αρχής που βρίσκονται πέραν της κλίμακας Α13 ιδίως για εργασίες οι οποίες δεν σχετίζονται με τη συντήρηση ή με τη λειτουργία του συστήματος."

3. Την έλλειψη, για ολόκληρη την υπό εξέταση περίοδο, πρόνοιας στους Προϋπολογισμούς της Αρχής που θα λάμβανε υπόψη τη δαπάνη που θα αντιστοιχούσε στην υπερωριακή αμοιβή του Αιτητή για τις επίδικες υπερωριακές υπηρεσίες του, παρά το γεγονός ότι ο Αιτητής ήταν, κατά την ως άνω περίοδο, ο πρώτος "ελέγχων λειτουργός" των Προϋπολογισμών της Αρχής και συμμετείχε άμεσα στην ετοιμασία τους.

4. Ο Αιτητής ουδέποτε ήγειρε θέμα καταβολής σ' αυτόν υπερωριακής αμοιβής για τις επίδικες υπερωριακές υπηρεσίες του πριν την αφυπηρέτησή του. Η παράλειψη αυτή του Αιτητή συνεχίστηκε σ' όλη τη διάρκεια της επίδικης μακράς περιόδου υπηρεσίας του, με πλήρη γνώση τόσο των δικαιωμάτων του κάτω από τον Κανονισμό 42 όσον και της ύπαρξης καθορισμένης διαδικασίας, κάτω από την εν λόγω οδηγία PER 2/13/85 ως προς τον τρόπο και το χρόνο υποβολής της

οποιασδήποτε απαίτησής του για καταβολή υπερωριακής αμοιβής, τις πρόνοιες της οποίας είχαν ακολουθήσει τα άλλα μέλη του Επιστημονικού Προσωπικού της Αρχής τα οποία ο Αιτητής κατονόμασε ότι έχουν ζητήσει και πληρωθεί 5 υπερωριακή αμοιβή, την οποία ο ίδιος είχε εγκρίνει σύμφωνα με τις πρόνοιες της εν λόγω Οδηγίας.

Σ' αντίθεση με τον ευπαίδευτο δικηγόρο της Αρχής, που ισχυρίζεται ότι τα πιο πάνω γεγονότα οδηγούν στο ασφαλές συμπέρασμα ότι ο Αιτητής έχει αποποιηθεί ή/και εγκαταλείπει το οποιοδήποτε δικαίωμά του σε υπερωριακή αμοιβή, ο ευπαίδευτος δικηγόρος του Αιτητή ισχυρίζεται ότι τέτοιο συμπέρασμα δεν μπορεί να εξαχθεί και ότι, εν πάση περιπτώσει, το επίδικο δικαίωμα του Αιτητή είναι δημόσιο και, σύμφωνα με τη νομολογία, ο Αιτητής δεν μπορεί ούτε με ρητή δήλωσή του να το αποποιηθεί ή να το εγκαταλείψει. 10 15

Κατά πόσο τα πιο πάνω αδιαμφισβήτητα γεγονότα οδηγούν ή όχι στο συμπέρασμα που εισηγείται ο κ. Κακογιάννης, είναι ζήτημα περισσότερο πραγματικό παρά νομικό, το οποίο, οποτεδήποτε εγείρεται, αποφασίζεται με βάση τα ιδιαίτερα περιστατικά της συγκεκριμένης υπόθεσης, στο σύνολό τους, υπό το φως πάντοτε της αρχής σύμφωνα με την οποία η ύπαρξη αμφιβολίας επί του προκειμένου ενεργείται το διοικούμενο λόγω της ύπαρξης τεκμηρίου εναντίον της εγκατάλειψης από το διοικούμενο των δικαιωμάτων του. Συνέπεια του τεκμηρίου αυτού είναι και η αρχή σύμφωνα με την οποία εναπόκειται πάντοτε στη Διοίκηση να ικανοποιήσει το Δικαστήριο ότι ο διοικούμενος έχει πράγματι ελεύθερα και ανεπιφύλακτα εγκαταλείψει τα δικαιώματά του είτε ρητά είτε σιωπηρά. Βλ. *Andreas Hadjiconstantinou and Others v. Republic* (1980) 3 C.L.R. 184, και κατ' έφεση (1984) 3 C.L.R. 319, και *Ανδρέας Τσιππή ν. Υπουργείου Οικονομικών και άλλου* (απόφαση ημερομηνίας 31/8/1992 στην Προσφυγή 518/90). 20 25 30 35

Συμφωνώ με τον ευπαίδευτο δικηγόρο της Αρχής ότι με βάση τα πιο πάνω γεγονότα, στο σύνολό τους, το μόνο εύλογο συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί είναι ότι ο Αιτητής έχει εγκαταλείψει το δικαίωμά του σε 40

- υπερωριακή αμοιβή. Η σιωπή του που συνεχίστηκε για πάνω από τρία χρόνια και η παράλειψή του να υποβάλει οποιαδήποτε απαίτηση αναφορικά με υπερωριακή αμοιβή πριν από την αφυπηρέτησή του, μαρτυρούν πολύ
- 5 εύγλωττα και δεν αφήνουν αμφιβολία ότι δεν είχε πρόθεση να διεκδικήσει τα δικαιώματα που γνώριζε ότι είχε επί του προκειμένου.

- Εν όψει του πιο πάνω ευρήματός μου, το επόμενο
- 10 ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι κατά πόσον ο Αιτητής μπορεί νόμιμα να παραιτηθεί από το δικαίωμά του για υπερωριακή αμοιβή, ή να το εγκαταλείψει, λαμβανομένου υπόψη ότι το εν λόγω δικαίωμα του Αιτητή είναι δημόσιο δικαίωμα, καθώς και της απόφασης
- 15 ημερομηνίας 12/9/1991 στην Προσφυγή αρ.541/86, **Μέλπω Γρηγορίου ν. Δήμου Λευκωσίας**, στην οποία ο ευπαίδευτος δικηγόρος του Αιτητή απέδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα. Η θέση ότι το δικαίωμα του υπαλλήλου να πληρωθεί το μισθό του και τα επιδόματά του που, όπως η
- 20 επίδικη υπερωριακή αμοιβή, αποτελούν μέρος των απολαβών του, αποτελεί δημόσιο δικαίωμα, τεκμηριώνεται από τα σχετικά αποσπάσματα στο σύγγραμμα του Κυριακόπουλου "Ελληνικόν Διοικητικόν Δίκαιον", Γ' Ειδικόν Μέρος, Έκδοση 4η, σσ. 252 και 257,
- 25 258, και στο σύγγραμμα του Α. Τσούτσου "Διοικήσεις και Δίκαιον", Έκδοση 1979, σσ.187,188.

- Όπως έχω ήδη αναφέρει, το επίδικο αυτό ζήτημα άπτεται του έννομου συμφέροντος του Αιτητή και, κατά
- 30 συνέπεια, της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου να επιληφθεί της παρούσας υπόθεσης. Το Ανώτατο Δικαστήριο έχει υιοθετήσει τις νομικές αρχές που διέπουν τη δημιουργία και/ή την εξάλειψη του έννομου συμφέροντος όπως έχουν καθιερωθεί από τη νομολογία του Συμβουλίου της
- 35 Επικρατείας της Ελλάδας και όπως διατυπώνονται στα Ελληνικά συγγράμματα σε θέματα Διοικητικού Δικαίου. (Βλ. **Myrianthis v. The Republic** (1977) 3 C.L.R. 165).

- Οι αρχές που διέπουν την παραίτηση από δημόσια
- 40 δικαιώματα, αναφέρονται με σαφήνεια στα πιο κάτω αποσπάσματα από το σύγγραμμα "Ελληνικόν Διοικητικόν Δίκαιον", του Κυριακόπουλου, Β' Γενικόν Μέρος, Έκδοση 4η, στις σσ.289 και 291:

Σελ. 289:

"3. Ουδείς γενικός νομικός κανών υφίσταται, επιτρέπων ή απαγορεύων εις τους πολίτας την παραίτησιν από δημοσίων δικαιωμάτων. Αλλ' επισκοπούντες θεωρίαν και νομοθεσίαν, δυνάμεθα να διατυπώσωμεν γενικός τινας αρχάς, καθ' ας ότε μεν δεν είναι δυνατή ότε δε επιτρέπεται παραίτησις του πολίτου από δημοσίου τινός δικαιώματος.

5
10

.....

γ. Παραίτησις από δημοσίου δικαιώματος δεν είναι δυνατή και ουδέν έννομον αποτέλεσμα επάγεται, εφ' όσον τούτο δεν αναγνωρίζηται μόνον προς ικανοποίησιν ατομικού συμφέροντος αλλά και χάριν του γενικού συμφέροντος. Δημόσια δικαιώματα, συνιστάμενα ουχί χάριν των δημοσίων υπαλλήλων αλλά χάριν του δημοσίου συμφέροντος, είναι κατ' εξοχή τα εκ του νόμου εις αυτούς αναγνωριζόμενα και εκ της δημοσιούπαλληλικής αυτών ιδιότητος απορρέοντα, και τα οποία, δια τούτο, είναι ανεπίδεκτα παραίτησεως. Ούτω, γενική παραίτησις από δικαιώματος προς λήψιν μισθού ή συντάξεως ή προαγωγής εις ανώτερον βαθμόν του δημοσίου υπαλλήλου, ή βοηθήματος ασφαλείας του εργάτου κ.ο.κ είναι ανίσχυρος. - Εν τούτοις, είναι δυνατόν ο νόμος ν' αναγνωρίση ως επιτρεπομένην την παραίτησιν εις ωρισμένας περιπτώσεις. Αλλά και ο δικαιούχος είναι δυνατόν εν ωρισμένη τινί περιπτώσει να παραμελήση την ενάσκησιν του δικαιώματος αυτού· εννοείται όμως, ότι και η έμμεσος αύτη παραίτησις δεν είναι δυνατή, οσάκις ο νομοθέτης έκρινεν επιβεβλημένον, δια λόγους γενικωτέρου συμφέροντος, όπως δια ρητής διατάξεως απαγορεύση την παραίτησιν."

15
20
25
30
35

και στη σ.291:

"4. Παραίτησις από δημοσίου δικαιώματος χωρεί, κατά κανόνα, δια ρητής δηλώσεως βουλήσεως εκ μέρους του δικαιούχου πολίτου και δέον κατ' αρχήν να είναι έγγραφος. Εν τούτοις, είναι δυνατή και σιωπηρά παραίτησις, λ.χ. διά παραμελήσεως της ασκήσεως

40

ωρισμένου δικαιώματος. Εν αμφιβολία όμως τεκμαίρεται έλλειψις παραιτήσεως· ούτως, η υπό του παρανόμως απολυθέντος δημοσίου υπαλλήλου είσπραξις της συντάξεως, δεν επιτρέπεται να θεωρηθή ως παραίτησις από της αξιώσεως επί την προς τον μισθόν διαφοράν. Εάν δε η γενομένη ρητή παραίτησις είναι έγκυρος και εγένετο αρμοδίως αποδεκτή, ο παραιτηθείς δεσμεύεται· ανάκλησις δεν επιτρέπεται."

10 Σχετική είναι και η απόφαση της Ολομέλειας στην υπόθεση **Andreas Hadjiconstantinou v. Republic** (ανωτέρω), στην οποία το επίδικο αίτημα των αιτητών υπαλλήλων, που αφορούσε τη μισθοδοτική τους κλίμακα, θεωρήθηκε ότι έχει εξαλειφθεί επειδή είχαν εγείρει για
15 πρώτη φορά απαίτηση σχετικά με αυτό μερικά χρόνια μετά το διορισμό τους, και το έννομο συμφέρον τους είχε, ως εκ τούτου, απωλεσθεί.

20 Στην Ελλάδα, βέβαια, το θέμα έχει ρυθμιστεί με νομοθεσία. Σύμφωνα με το άρθρο 64(2) του Υπαλληλικού Κώδικα, η μη είσπραξη των αποδοχών εκ μέρους του υπαλλήλου όχι μόνο απαγορεύεται αλλά αποτελεί και πειθαρχικό αδίκημα.

25 Εν όψει των ανωτέρω, έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, εκτός αν αυτό απαγορεύεται ρητά από το νόμο, η παραίτηση από δημόσιο δικαίωμα, όπως είναι το επίδικο δικαίωμα του Αιτητή, είναι δυνατή αν ο δικαιούχος παραμελήσει την ενάσκησή του.

30 Εφόσον δε, στην παρούσα υπόθεση, καμιά νομοθετική πρόνοια δεν υπάρχει που να απαγορεύει την παραίτηση οποιουδήποτε υπαλλήλου της Αρχής, περιλαμβανομένου του Αιτητή, από το δικαίωμα υπερωριακής αμοιβής,
35 απορρίπτω ως αβάσιμο τον ισχυρισμό του Αιτητή ότι η παραίτησή του από το εν λόγω δικαίωμά του είναι ανίσχυρη.

40 Η απόφαση στην υπόθεση **Μέλπω Γρηγορίου ν. Δήμου Λευκωσίας** (ανωτέρω) δεν έχει εφαρμογή στα γεγονότα της παρούσας υπόθεσης. Στην υπόθεση εκείνη η προσβαλλόμενη απόφαση του Δήμου Λευκωσίας παραβίαζε την αρχή της ισότητας που διασφαλίζεται με το

άρθρο 28 του Συντάγματος, γιατί καθιέρωνε και διατηρούσε ανισότητα αμοιβής μεταξύ των υπαλλήλων του Δήμου, με αποκλειστικό κριτήριο το φύλον των υπαλλήλων. Ο Δήμος είχε ισχυριστεί ότι η αιτήτρια απώλεσε το έννομο συμφέρον της επειδή αποδέχτηκε με τη συμπεριφορά της την προσβαλλόμενη πράξη. Ο Δικαστής Στυλιανίδης συμφώνησε ότι υπήρξε για μακρά περίοδο σιωπηρή αποδοχή. Όμως, απέρριψε τον ισχυρισμό του Δήμου, λέγοντας τα εξής στις σσ. 12 και 13:

"Το δικαίωμα ισότητας μεταξύ των φύλων είναι θεμελιώδες αναπαλλοτριώτο ανθρώπινο δικαίωμα, το οποίο δεν μπορεί έγκυρα να εγκαταλειφθεί ούτε από το ίδιο το άτομο. Σε αποφάσεις μου στο παρελθόν έχω πει ότι η αποδοχή με ελεύθερη βούληση διοικητικής πράξης στερεί τον αιτητή εννόμου συμφέροντος, εκτός όπου επηρεάζονται θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. (Βλ., μεταξύ άλλων, *Stademos Hotels Limited v. Συμβουλίου Βελτιώσεως Αμαθούνας*, Υπόθεση Αρ. 477/90, (Απόφαση δόθηκε στις 15 Ιουλίου, 1991) και *Αίγλης Τσιάλη και Άλλων και Δημοκρατίας της Κύπρου*, Υπόθεση Αρ. 358/85, (Απόφαση δόθηκε στις 18 Ιουλίου, 1991)).

Παρόλο ότι δεν φαίνεται να υπάρχει στην παρούσα υπόθεση ρητή αποδοχή, μπορεί να ειπωθεί ότι υπήρξε για μακρά περίοδο σιωπηρή αποδοχή. Τούτο δεν εμποδίζει την αιτήτρια να προωθήσει την προσφυγή της γιατί δεν χωρεί συμβιβασμός σε θέματα θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου. Η αιτήτρια συνεχίζει να έχει έννομο συμφέρον και το Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να ελέγξει τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης πράξης."

Συμφωνώ με την προσέγγιση του επίδικου θέματος από το Δικαστήριο στην εν λόγω υπόθεση. Θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερίες, όπως το δικαίωμα της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας, της προστασίας εναντίον βασανιστηρίων ή καταναγκαστικής εργασίας ή δυσμενούς διάκρισης λόγω φύλου, χρώματος, φυλής, θρησκείας ή γλώσσας δεν αποτελούν αντικείμενο εγκατάλειψης από τους πολίτες και οποιαδήποτε παραίτηση του πολίτη από αυτά, είτε ρητή είτε σιωπηρή,

είναι ανίσχυρη και δεν επιφέρει έννομα αποτελέσματα. Όμως, στην περίπτωση του παρόντα Αιτητή, δεν εγείρεται θέμα ούτε άνισης μεταχείρισης, κατά παράβαση του άρθρου 28 του Συντάγματος, ούτε παράβασης

5 οποιουδήποτε άλλου θεμελιώδους δικαιώματος ή ελευθερίας του. Το δικαίωμα από το οποίο έχει παραιτηθεί ο Αιτητής είναι το δικαίωμα του να απαιτήσει και εισπράξει αμοιβή για υπερωριακή εργασία, το οποίο είναι μεν δημόσιο δικαίωμα, δεν είναι, όμως, θεμελιώδες

10 ανθρώπινο δικαίωμα. Το δικαίωμα αποζημίωσης για τυχόν υπερωρίες δεν είναι καθολικό για όλους ανεξαιρέτα τους υπαλλήλους. (Βλ. Κυριακόπουλου "Ελληνικό Διοικητικόν Δίκαιον", Γ' Ειδικό Μέρος, 4η έκδοση, σ.258). Αν υπήρχε ρητή πρόνοια στους Κανονισμούς της Αρχής,

15 σύμφωνα με την οποία ο Γενικός Διευθυντής της ή οι υπαλλήλοι που κατέχουν θέση με κλίμακα Α14 και άνω, δε δικαιούνται σε υπερωριακή αμοιβή, δε νομίζω ότι η πρόνοια αυτή θα ήταν αντισυνταγματική, λαμβανομένων

20 υπόψη των διαφορών που υφίστανται μεταξύ κατωτέρων και ανωτέρων υπαλλήλων όσον αφορά τους μισθοδοτικούς και άλλους όρους της υπηρεσίας τους. Θα πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι υπερωριακή αμοιβή δεν καταβλήθηκε ποτέ σε άλλο Αρχιμηχανικό και Γενικό Διευθυντή της Αρχής, ώστε να εγείρεται θέμα άνισης

25 μεταχείρισης του Αιτητή έναντι άλλων που κατείχαν την ίδια θέση με αυτόν.

Για όλους τους πιο πάνω λόγους ο Αιτητής δεν κατέχει το απαραίτητο από το άρθρο 146.2 του Συντάγματος

30 έννομο συμφέρον, το οποίο εξαλείφθηκε για τους λόγους που έχω ήδη αναφέρει. Η προσφυγή είναι, ως εκ τούτου, απαράδεκτη και απορρίπτεται. Η προσβαλλόμενη απόφαση επικυρώνεται. Λόγω του ενδιαφέροντος των νομικών θεμάτων που έχουν εγερθεί, δεν εκδίδω

35 οποιαδήποτε διαταγή αναφορικά με τα έξοδα.

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.